

Spouwmuur isoleren? Denk aan je vleermuizen! (ook bij dak- en gevelwerkzaamheden)

Wat? Zitten er vleermuizen in mijn huis?

Vleermuizen wonen graag in onze huizen, vaak in de spouwmuur. Je hoort ze niet als ze bij je inwonen, ze richten geen schade aan en ze maken zich ook nog nuttig rond het huis: ze eten heel veel muggen! De vleermuizen die we hier hebben, bijten niet en mijden contact met mensen.

Wanneer dan, en waar?

De beestjes die bij ons in de spouw kunnen zitten (meest gewone dwergvleermuis, verder ruige dwergvleermuis en de veel zeldzamere laatvlieger) doen dat in verschillende jaargetijden. Je huis kan dus het hele jaar door vleermuizen herbergen! Als een spouwmuur of ander hoekje in gebruik is voor de winterslaap, zijn er van half oktober tot eind maart non-stop vleermuizen aanwezig. De rest van het jaar slapen de vleermuizen overdag op hun lekker koele donkere plekje in huis en gaan ze er 's nachts op uit om insecten te vangen, met af en toe een pauze thuis. Vanaf april kunnen er ook kraamkolonies ontstaan van drachtige vrouwtjes; van mei tot juli is de kraamtijd en kunnen er hulpeloze jongen in de spouwmuren of andere plekjes in huis zitten. De mannetjes hebben hun eigen verblijfplaatsen, meestal ook in huizen.

Voor de ruige dwergvleermuis werkt het iets anders: de mannetjes zitten het hele jaar hier, de vrouwtjes arriveren van half augustus tot september om te paren en brengen hier de winter door, dus dan kunnen ze ook in winterslaap in je spouwmuur hangen. In het voorjaar vertrekken de vrouwtjes naar Oost-Europa om de kleintjes ter wereld te brengen.

Een geschikte vleermuizenwoning is niet per se oud en vervallen. De woningbouw van de jaren '50 tot '90 is vaak toegankelijk voor vleermuizen: via de open stootvoegen in de buitenmuur of kieren naast kozijnen, onder de goot of onder de gevelpannen.

Een opening onder de nokvorst, een ruimte achter het boeiboord of de gevelbetimmering, of het beslag of de dubbele wand van de schoorsteen zijn trouwens ook geschikt als verblijf voor vleermuizen. Dus als je daar iets aan wilt veranderen, zijn deze tips ook van toepassing.

Als je wel eens vleermuizen rond je huis ziet, is er een dikke kans dat ze ook in de spouwmuur of een ander hoekje van je huis wonen. Van april tot oktober kun je ze in de avond- of ochtendschemering zien uitvliegen en weer naar binnen piepen via een kier of stootvoeg. Dat lijkt onwaarschijnlijk, maar ze hebben aan een heel kleine opening genoeg en daarachter is de ruimte waarschijnlijk vrij groot. Pimpelmezen bouwen trouwens ook graag hun nestje

Vleermuis met isolatiemateriaal (foto René Janssen)

in een spouwmuur (maar dat is natuurlijk veel makkelijker te ontdekken, doordat ze overdag actief zijn). Als je aan de slag gaat met dak of gevel, kunnen er dus zowel vleermuizen als vogels in de knel komen.

Dus?

Alle Nederlandse vleermuizen zijn beschermd. Als er vleermuizen in de spouw wonen, mag je niet zomaar gaan isoleren. Officieel moet je ontheffing aanvragen bij de provincie en dan vertellen zij je welke maatregelen je moet nemen, vaak na advies op maat van een ecooloog. Voor de vleermuizen prima, maar het kan wel een dure grap worden (1800 euro voor de ontheffing alleen al). Voor particulieren is handelen volgens de letter van de wet niet haalbaar, maar als huizenbezitter ben je wel verplicht vleermuizen en vogels te ontzien. Met de onderstaande tips kun je het werk in elk geval diervriendelijk uitvoeren.

Wat kan ik zelf doen?

Controleer of er vleermuizen in je huis wonen. Kijk in de periode mei–juli bij alle spouwmuren (of het dak, etc.) van je huis minstens twee keer (in de avondschemering en in de ochtendschemering) of je vleermuizen ziet in- en uitvliegen, met zeker één controle in juni. Vleermuizen maken gebruik van een netwerk van verblijfplaatsen. Houd een paar weken tussen je checkrondes. Vraag gerust een *bat detector* te leen op Peerby of Nextdoor. Kijk ook twee keer in augustus–september (dan is de ochtendschemering gelukkig niet zo vroeg...), in verband met de ruige dwergvleermuis die kan terugkomen. Uitvliegen gaat vrij snel en het kan lastig zijn om de uitvliegopening te vinden. Invliegen is makkelijker te zien, omdat de vleermuizen vaak een tijdje rondcirkelen voor de invliegopening.

Let op: als je in het ene seizoen geen vleermuizen ziet, betekent dat niet dat ze er in het andere seizoen ook niet zijn! Ze wisselen namelijk regelmatig van verblijfplaats, ook binnen één seizoen.

Als er vleermuizen zijn:

1. Een groep vleermuizen: vraag een vleermuiskenner (de lokale KNNV-afdeling bijvoorbeeld) of de gemeente om advies.
2. Eén of twee exemplaren: afhankelijk van de situatie. Stootvoegen zijn af te sluiten met *exclusion flaps*, zodat het beestje er wel uit kan maar niet meer naar binnen (zie foto).

Voor de bevestiging wordt transparante montagetape toegepast, aan te brengen bovenlangs het flapje (eventueel iets aflopend langs de zijkanten). Dit wordt boven de open stootvoeg geplakt, zodanig dat het flapje zichzelf tegen de muur, over de open stootvoeg drukt, maar zodanig losjes tegen de muur zit dat de vleermuis er wel achterlangs kan ontsnappen. Zodoende klappt het flapje dicht en vindt de vleermuis de opening niet meer terug. Om er zeker van te zijn dat het flapje niet wegwaait of los regent, plakken we het ter hoogte van de kitstreep ook nog met een stevige reep duct tape vast.

Een alternatief voor de *exclusion flap* is de stootvoegen en andere uitvliegopeningen dichtstoppen met lappen of iets dergelijks. Het nadeel daarvan is dat je het precies moet timen: zodra je zeker weet dat je vleermuis is uitgevlogen, moet je snel de ladder op en alle stootvoegen dichtstoppen voordat ze terugkomt voor een pauze. Dat kan al na een uur zijn.

Komen de vleermuizen van onder de gevelpannen o.i.d., dan moet je ze verjagen met fel licht (bouwlamp), en natuurlijk controleren of dit werkt. Stem dit af op de werkzaamheden, anders keert de vleermuis terug zodra het licht 's nachts weer uit is.

Wanneer: ga liever niet in april en zeker niet van mei tot half juli isoleren, vanwege de kraamtijd. Isoleer 's winters (vanaf half oktober) alleen als je zeker weet dat er geen vleermuizen zitten, want dan kunnen ze niet wegkomen door de winterslaap. **De beste tijd voor de werkzaamheden is dus van eind juli tot half oktober.**

Tijdelijk verblijf aanbieden: hang een paar maanden (!) voordat de werkzaamheden starten een goede vleermuizenkast op. Liefst van houtbeton, want dat gaat lang mee en isoleert goed, en liefst een ruime kast met temperatuurzones. Heb je niet veel budget hiervoor, kijk dan bij Vivara (<https://www.vivara.nl/tuindieren/vleermuizen>) naar de kasten Beaumaris (2 maten) en Harlech. Bij Waveka (<https://www.waveka.nl/vleermuisbescherming.html>) hebben ze meer keus in houtbetonnen kasten (van het merk Schwegler). Goede zijn de platte kast 1FF (<https://waveka.nl/product/vleermuiskast-1ff-met-ingewerkte-houten-achterwand/>), of 1WQ (<https://waveka.nl/product/vleermuis-wintergevelverblijf-1wq/>) en 3FF (<https://waveka.nl/product/grote-platte-vleermuiskast-3ff/>) of 2FTH (<https://waveka.nl/product/universeel-vleermuis-zomerverblijf-kraamkast-2fth/>). Hang de kast op het zuiden of het zuidwesten, minstens 4 meter boven de grond. Zeker als je dit samen met de buurt doet, kun je bij diverse fondsen subsidie aanvragen (Fonds 1818, Post-codeloterij, gemeente etc.).

Als je een donkere kast op het zuiden hangt, kunnen de vleermuizen makkelijk oververhit raken doordat het hier steeds warmer wordt: let daar dus even op en geef de kast eventueel een lik verf.

En voor de lange termijn:

Vraag het isolatiebedrijf of het mogelijk is de spouwmuur weer toegankelijk te maken en voldoende ruimte te laten voor de vleermuizen. Een vleermuiskast is namelijk op zijn best een tijdelijke oplossing en is niet geschikt als kraam- of winterverblijf. Maar spouwmuren zijn meestal diep genoeg voor èn een goede isolatielaag èn een goede plek voor de vleermuizen. Dat werkt als volgt:

- minstens 3cm tussen de isolatielaag en de buitenmuur;
- de vleermuizen moeten zowel aan de buitenmuur als aan de isolatielaag kunnen hangen;

Het is sowieso een goed idee om samen met de burens op te trekken bij het naïsoleren van de spouwmuren, want dan deel je de startkosten en is het qua aantal vierkante meters interessanter voor het isolatiebedrijf. De spouw kan doorlopen naar de burens (en de vleermuizen dus ook). Een goed isolatiebedrijf zal altijd per huis op een paar plekken gaatjes boren om met een cameraatje te kijken hoe de spouw eruit ziet. Zorg dat ze dan gelijk goed kijken waar de vleermuizen zitten.

- steen- of glaswoldekens moeten dus van een harde, ruwe buitenlaag worden voorzien;
- de (piepkleine) vleermuizenkeutels moeten helemaal naar beneden kunnen vallen en zich niet gaan ophopen in een kleine ruimte;
- zorg voor goede ventilatie in de spouw, dan kan het niet gaan stinken.

Als dit niet mogelijk is omdat de hele spouw wordt volgespoten, vraag dan of het bedrijf een ruimte bovenin de spouw vrij kan houden, of een paar stenen in de buitenmuur kan vervangen door vleermuisstenen (zie bijvoorbeeld <http://www.vivarapro.nl/vleermuisstenen>).

Ook als er geen vleermuizen in je spouwmuur zaten, is het de moeite waard te zorgen dat hij wel geschikt blijft voor bewoning. Je weet maar nooit :-)

Meer weten? Er is een heel goede brochure uit 2011 van o.a. de Zoogdierverseniging: [https://www.zoogdierverseniging.nl/sites/default/files/imce/nieuwesite/Zoogdiersoorten/Vleermuizen%20algemeen/downloads/Brochure%20Vleermuisvriendelijk%20Bouwen%20\(2\).pdf](https://www.zoogdierverseniging.nl/sites/default/files/imce/nieuwesite/Zoogdiersoorten/Vleermuizen%20algemeen/downloads/Brochure%20Vleermuisvriendelijk%20Bouwen%20(2).pdf)

Als je de algemene soorten wilt leren herkennen, kun je hier een gratis zoekkaart downloaden:
<https://www.zoogdierverseniging.nl/winkel/folders/zoekkaart-meest-voorkomende-vleermuizen-nederland>